

Gensidighed

Hvorfor læse denne tekst ...

I bredeste forstand refererer udtrykket gensidighed til noget indbyrdes - det er et system for gensidig udveksling. Som du måske ved, handler gensidighed ikke kun om udveksling af varer, gaver og viden, men kan også henvise til tjenester eller gerninger. Selv om det er overfladisk, er denne udveksling på en eller anden måde idealiseret som værende frivillig, men hvis du kigger dybere, kan du se, at det give gaver også indebærer et socio-moralsk pres. Man kan nemlig forvente sociale sanktioner, hvis man ikke gengælder en gave, hvilket (i værste fald) kan føre til afslutningen af en social relation. Gensidighed er således kendetegnet ved, at det både er gratis og obligatorisk. Man behøver ikke at give noget tilbage lige efter den første gave. Det kan tage ret lang tid at returnere en gave (Mauss, 1997). Et eksempel på en gensidig handling i en uddanneleskontekst kunne være: En studerende hjælper en anden studerende med matematikhjemmearbejdet. Hun videregiver sin viden. Hun forventer, hvis hun får brug for hjælp til at lære noget andet, at han derefter vil støtte hende. Hvis han nægter, vil det føre til en dårlig stemning mellem de to eller endda til afslutningen på et venskab.

Historisk kontekst

En af de første lærde, der undersøgte gensidighedsprincippet, var Malinowski på Trobriand-øerne. Her opdagede han et byttesystem, som af indbyggerne blev omtalt som "Kula". I Kula-ringen (en ring af øer) cirkulerer halskæder i den ene retning og armbånd i den anden retning. Hvis der blev givet en halskæde, skal dette være tilbagebetalt med et armbånd. Det er vigtigt, at disse smykkestykker ikke opbevares, men altid videresendes. Ære og prestige stiger, jo mere du giver væk. Tiden mellem at give og returnere kan være minutter eller år. Det er dog forbudt at give noget tilbage med det samme, da dette i stedet vil svare til et handelsforhold, hvilket ikke er tilfældet her. Det skal i stedet ses som en religiøs-symbolisk donation.

Max Weber behandlede også begrebet gensidighed, men mere indirekte med at udvikle begrebet "social handling". Hans fokus var ikke på gensidig handling, men på gensidig forventning. På lignende måde som Georg Simmel var den første, der skrev om gave og gensidighed i sit arbejde. Han sagde, at enhver interaktion mellem mennesker er formet af

TRANSCA

en balance mellem at give og tage. Marcel Mauss skrev også, i 1925, om et fænomen, som han kaldte "gaven". Her bruger han Kula-systemet fra Trobriand-øerne som en model for at skabe sin teori om gaveudveksling. Mauss undersøgte også et system kaldet "potlach". Kernen i dette udvekslingssystem er, at alle giver så meget som muligt væk. Jo mere man giver, jo bedre bliver ens ry. Hvis der gives noget til en person, er det påkrævet at give noget tilbage. Det handler altså ikke om selve gaven, men om processen med at give og overgå hinanden. (Mauss, 1997).

Diskussion

Gensidighed henviser til den gensidige compensation for "forpligtelse". Det handler ikke overfladisk om udveksling af gaver eller materielle varer. Det er ikke selve gaven, der er i forgrunden, men de forhold, der opstår i gensidighed. Systemet for gensidighed er længe blevet betragtet som en del af menneskelig adfærd. Som nævnt ovenfor antager Georg Simmel, at enhver interaktion mellem mennesker involverer et system for at give og tage. De forhold der opstår er ofte af længere varighed. På den ene side skyldes dette, at der kan gå en vis tid mellem at en give bliver givet og en anden bliver returneret. Det er ofte forankret i et samfunds normer, om en gave muligvis ikke returneres med det samme, fordi det således ville blive set som en engangstransaktion. Altså handler det snarere om et udvekslingsforhold, der eksisterer over en længere periode. Stegbauer (2011) adskiller fire former for gensidighed: direkte, generaliseret, gensidighed mellem positioner og gensidighed af perspektiver (ibid.).

Direkte gensidighed handler om en direkte udveksling mellem to eller flere mennesker. De udvekslede gaver svarer til at afvikle den respektive gæld med den anden. Mauss opretter følgende regel for udveksling af gaver. Først donerer en person en åbningsgave. Dette efterfølges af accept af denne gave. Dette er obligatorisk, og standarder og regler gælder ofte. I slutningen skal der gives en gave retur (Mauss, 1997).

Især inden for uddannelsesområdet, og dermed udveksling af viden, involverer gensidighed alle der er en del af det pædagogiske / skolegangsrelaterede. Ifølge Wolcott betragtes gensidighed her som noget negativt ("negativ gensidighed"), fordi få lærere kan forestille sig, hvad eleverne kan undervise dem (Wolcott, 1977).

Generaliseret gensidighed betyder på den ene side generalisering over en periode og på den anden side generalisering af en gruppe, som man føler man hører til. Med en generalisering

TRANSCA

over en periode henvises der til en afsluttet handling der ikke længere kan tilskrives foregående handlinger. Et eksempel ville være indbyrdes gensidighed. Her kan forholdet mellem forældre og barn bruges som eksempel. Børn har brug for meget hjælp fra deres forældre i deres tidlige år, men de kan ikke nødvendigvis give noget tilbage i kraft af deres unge alder. Dette kaldes dermed en udsættelse af returneringstjeneste.

Gensidighed af roller refererer til forholdet mellem to personer. Rollerne, som disse to mennesker tager, tilskrives til dels deres miljø, men de handler også uafhængigt. Gensidigheden opstår ved, at den ene rolle producerer den anden. Den ene persons forventning skaber en gensidig forventning hos den anden person. Et eksempel på dette ville være det klassiske forhold mellem lærer og studerende. Eleverne forventer, at læreren skal lære dem noget, mens læreren forventer, at de studerende er opmærksomme og fokuserede.

Gensidighed mellem perspektiver er knyttet til rollernes gensidighed. Det har således at gøre med en persons evne til at være empatisk overfor en anden person. Hvis vi igen bruger ovenstående eksempel, vil eleverne have forventninger til lærerens undervisning, men vil også være i stand til at sætte sig selv i lærerens perspektiv og prøve at forstå deres synspunkter.

Praktisk eksempel

Ruth Paradise og Mariette De Haan lavede deres studie med børn og unge i Mazahua, en oprindelig befolkningsgruppe i det centrale Mexico. Mange af dem taler spansk, når deres forældre sender dem til offentlige skoler, hvor kun spansk undervises, og hvor der ofte er en mangel på interesse for tosproget eller interkulturel uddannelse. Børnene lærer dog af deres forældre at skifte mellem to roller - De er både "videnudbydere" og derefter "observerende hjælpere". Idéen bag dette er, at alle i et samfund kan være til hjælp og lære fra sig i specifikke situationer. Denne gensidige udveksling af viden begynder allerede i barndommen og fortsættes senere i skolerne. I en undersøgelse ved en oprindelig skole i Mazahua blev dette system for gensidig videnudveksling observeret blandt studerende såvel som mellem lærere og studerende. Eleverne sad sammen i klasseværelserne i grupper af mellem to og seks personer. De udførte deres egne opgaver, men blev ved med at se på, hvad de andre gjorde, automatisk korrigere fejlene og hjælpe hinanden. På samme tid bad ingen af eleverne aktivt om hjælp - derimod tilbød de den. Hvis en lærer forklarede noget, blev han afbrudt af studerende, der ville vide noget mere eller stille spørgsmålstegn ved, hvad der var blevet sagt. Eleverne bidrog med deres viden og deltog aktivt i klassen. Dette system

TRANSCA

bruges også delvist af studerende i offentlige skoler. Efter timen dannes der grupper, der lærer sammen og hjælper hinanden. Under selve lektionerne er lærerne dog i kontrol. I et forsøg på at introducere Mazahua-systemet i en offentlig skole følte lærerne tab af kontrol over undervisningen såvel som tab af hierarki og autoritet. "Det ville have været pinligt og ubehageligt," forklarede en af de deltagende lærere. For at kunne bruge dette system i offentlige skoler, ville det være nødvendigt at ændre på det klassiske "lærer-studerende-forhold" - ikke kun lærere kan videregive viden, også studerende har allerede deres egen specifikke viden. Ikke kun studerende, men også lærere kan lære. (Paradise & De Haan, 2009)

Tænk videre

Hvilke fremgangsmåder og / eller systemer for gensidighed kan jeg identificere inden for mit arbejdsområde? Er disse frivillige, og hvem er de primære initiativtagere og agenter?

Hvilke muligheder for gensidig udveksling kunne der være mellem mig og eleverne?

Hvad kan jeg gøre for at fremme gensidighed mellem mine studerende?

Kilder

Mauss, M. (1997). Die Gabe. In M. Mauss, Soziaologie und Anthropologie 2 (S. 20-137). Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag.

Paradise, R., & De Haan, M. (13. Juli 2009). Responsibility and Reciprocity: Social Organization of Mazahua Learning Practices. *Anthropology&Education Quarterly*, S. 187-204.

Stegbauer, C. (2011). Reziprozität-Einführung in soziale Formen der Gegenseitigkeit. Deutschland: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Wolcott, H. (1977). Teachers Versus Technocrats: An Educational Innovation in Anthropological Perspective. Oxford: Altamira Press.

Authors

Christa Markom & Jelena Tasic

